

Én meg bevágtam az ajtót, búcsút se mondtam,
csörömpölt mögöttem a Tündérpalota,
darabokra törtek meg nem született gyermekeink,
unokáink, azok unokái, több generáció porcelán.
Elfutok előled, s izzadok még Tbilisziben is,
megállok lihegve, gránátalma, füge mind hiába,
minden csak egzotikum az ég alatt.
Az özönvíz földjén még egy-két pocsolya,
szivárványosak a sok olajtól, s egy petróleum-
szagú számár jön elénk a kolostor felől.
A sárban Noé gumicsizmás lábnyoma
s az első boldogan elszívott cigarettájának csikkje.
Prométheusz máját az alkohol csipkedi,
mint egy keselyű. Visszaélt a nektárral.
A grúz Dattóék is ezt a keselyűt cipelik
magukkal mindenhova. Kabátjuk alatt
fészkelődik, a gomblyukban barna toll.
Messze tornyokat, a világ porát.
Az Elbruszon harangoznak.
Visszaúton megint a kapitány szárnyasai.
Kiszálláskor egy nagy maflást oszt ki
mindenkinek, cseng a fülünkben Budapest.
A semmiben jártam, mint a Lajka kutya,
mert ugyanoda érkeztem vissza.
Recsegní kezdenek a parkoló autók az utcán,
már hálóingben kinézek, mögöttem
összepakolt bőröndjeid halomban.
Kinn egy sztratoszférabeli szerelmes lépdel
a kései kutyasétáltatók között,
az Elbrusz harangozója.

Kálnay Adél

EGYETLEN HELY A FÖLDÖN

Egy ideje olyan történetek jutnak eszembe, amikre már alig emlékeztem, s annyira elevenen látom mindet, mintha csak az imént történtek volna. Az álmaimban is folytatódnak, néha nem is tudom, mikor vagyok ébren. Mindenképpen furcsa dolgok történnek velem. Van úgy, hogy tisztán hallok mindenféle hangokat, leginkább kedves mama hangját. Olyasmiket mondanak, amit már mondtak egyszer régen vagy még régebben. Sokszor teljesen jelentéktelen mondatok ezek az időjárásról meg a ház kö-

rüli munkákról. A minap is kint kapirgáltam a kertben, mert mást már nem igazán tudok, mint kapirgálni, és kristálytisztán hallottam ezt a mondatot, eredjen már, hozzon ezeknek a kövér kukacoknak valami vödörfélét. Felkaptam a fejem, tisztára, mint-ha Erzszi szólt volna a hátam mögött. És más mondatok is vannak! Olyanok, amiket régi emberek mondtak nekem vagy másnak vagy éppen maguknak, és én megdöbbenek, hogy ezek az emberek már régen nincsenek, mondataik pedig egyszer csak ott jönnek velem az utcán, vagy lebegnek az ágyam fölött. Szagokat érzek, régi, elfeledett szagokat, frissen sült kenyér vagy éppen egy egész kert illatát. Legutóbb pedig tisztán láttam kedves mama finom kezét, amint lenyomja a kilincset. Régen nagyon megijedtem volna, ha ilyesmi történik velem, mára, úgy gondolom, nincs más, mint hogy egyre áttetszőbb lesz az a függöny, ami mögé hamarosan én is kerülök. Hanem az emlékek, azok rettenetesen tudnak fájni. Csak nézem őket, mint a moziban, és azon töprengek, vajon mire volt jó ez az egész élet. Már ahogy megszülettem! Úgy nőtem fel, gyökerek nélkül. Azt soha nem tudtam meg, ki volt az apám, anyám. Nyolc-esztendőskoromig árvaházban éltem, sok keserű emlékem van róla. Szinte állandóan beteg voltam, lázas, lidércnyomásos éjszakák jönnek elő, s az az érzés, hogy bármelyik pillanatban meghalhatok. Valamiért rettenetesen féltem a haláltól. Úgy képzeltem, hogy az árvaháznál is szörnyűbb, sötétebb, hidegebb. Rossz volt élni, de még annál is rosszabb lehet nem élni, ezt gondoltam magamban. A halottaktól is iszonyúan féltem. Egyszer a betegszobában a mellettem lévő ágyon meghalt egy lány. Együtt feküdtünk már napok óta, tüdőgyulladásunk volt, nehezen szedtük a levegőt, gyógyszert nem adtak, csak naponta kétszer hideg vizes lepedőbe csavartak, és nem kaptunk szinte semmit, csak kamillateát. Azt hiszem, nem is szóltunk egymáshoz, csak néha összenéztünk. Könyörgő, barna szeme volt, és hihetetlenül fehér arca. Amikor lepedőbe csavartak, én mindig jajgattam, olyan iszonyatosan hideg volt, de ő soha egy hangot nem adott. Az egyik éjjel aztán mégis hallottam a hangját. Nevetett, sirt, sikongatott, aztán megint nevetett, s beszélt olyan gyorsan és kapkodva, mint aki fél, hogy nem lesz ideje mindent elmondani, amit csak akar. Beszéde elmosódott volt, néha értettem csak egy-két szót belőle, szerettem volna, ha abbahagyja, mert hangja furcsa visszhangot vert lázas fejemben. Olykor egy időre elhallgatott, zihálva szedte a levegőt, majd újrakezdte. Hajnal lett, mire végleg elcsendesült. A csendre riadtam föl zavaros álomból, s azonnal átnéztem a másik ágyra. A lány hanyatt feküdt, mintha csak a plafont nézné nagy, csodálkozó szemmel, szája picit nyitva volt, egyik keze pedig ökölbe szorítva lógott le az ágyról. Először nem gondoltam semmit, felnéztem én is a plafonra, kerestem, mi lett rajta olyan érdekes tegnap óta, de a hajnali derengésben szinte semmi nem látszott. Amikor megint visszanéztem, akkor hasított belém, hogy meghalt. Nagyon megijedtem, azt hittem, én is mindjárt meghalok. Hogy ennek most már így kell lenni. A halálról úgy gondolkoztam, mint valami személyről, akinek iszonyú hatalma van, s bármikor elvihet, amikor csak akar. Azt hittem, még mindig ott ólálkodik a szobában, valamelyik sötét sarokban, s ha egyet moccanok, előugrik, és rám veti magát. Még hosszú órák teltek el, mire ránk nyitottak. Na, egy túlélte, egy pedig meghalt, mondták, aztán kivitték a lányt, kitérták az ablakot, rám hajítottak egy súlyos pokrócot, s így kellett kuporognom vacogva. Akkor éreztem először, mennyire egyedül vagyok ezen a világon. Az árvaházról sok emlékem van, egyik fájdalommasabb, mint a másik, amire pedig nem emlékszem, az is mind itt gomolyog a fejemben mint alakatlan, sötét felhő, dohos penészszagot áraszt, hogy megborzongok bele. Bizonyára voltak olyan árvaházak is, ahol nap sütött be a szobákba, és karácsonykor az angyalok minden

gyereknek hoztak ajándékot, az én árvaházam nem ilyen volt. Rosszszekedvű, durva arcú asszonyok vigyáztak ránk, a legkisebb vétségért elzárással vagy ételmegvonással büntettek, a konyhából mindig bűdös káposztaszag áradt, ez összekeveredett a mosókonyha lúgos gőzével, mindennek rossz szaga volt, az ágynak, a ruhának, még a falaknak is. Úgy éltünk ott, mint a vadak, még enni se tudtunk rendesen, mohón faltuk az ételt, s folyton azt néztük, mit lehetne lopni. Azt hiszem, rossz gyerek voltam, mert rengetegszer megverték, de hogy miket csináltam, arra nem emlékszem. Volt egy szó, aminek az értelmére csak jóval később jöttem rá, sokáig csak azt éreztem, hogy valami rosszat jelent. Hetente egyszer jártunk le fürödni a fürdőbe, ami igazi fürdő volt. Más emberek is jártak oda, persze nem akkor, amikor mi, árvaháziak. Egy nagyon kövér, félszemű asszony engedett be minket. Na, megjöttek a kis fattyúk, mondta mindig, és fogatlan szájával mintha fel akart volna falni minket, úgy tátozott. Hatalmas melle kidagadt a köpenyből, állandóan pálinkaszaga volt, és ha nem szedtük elég gyorsan a lábunkat, vizes törülközővel nagyokat vágott a hátunkra. Egész fürdés alatt szapult bennünket, utálkozva nézte vézna testünket, és mi féltünk tőle rettenetesen. Pedig a fürdőbe szerettünk menni. Szinte az egyetlen esemény volt az életünkben, alig jöttünk ki, már azt számoltuk, mikor megyünk megint. A fürdőben minden nedves volt és meleg. A gőztől nem láttuk néha egymást sem, s olyankor visongani is lehetett, mert nem derült ki, melyikünk az. A nagy kővályúba állandóan ömlött a falból a víz, és valamerre el is folyhatott, mert mindig csak térdig ért. Egy ilyen vályúba hatan is belefértünk. Kézről kézre járt a szappan, ha elejtettük, egyszerre buktunk le megkeresni, s képesek voltunk összeverekedni, csak hogy megkaparintsuk. Egyébként is szinte mindenben összeverekedtünk. A fürdőben kincseket lehetett találni, elhagyott apróságokat, amiket az előző vendégek szórtak el. A szabály az volt, hogy amit találunk, azt azonnal oda kell adni a félszeműnek, de ezt senki nem tartotta be. Hajcsatokat találtunk legtöbbször, s aki megszerezte, úgy őrizte, mint a templomban az ereklyét, még megmutatni is fizetségért mutatta. Én egyszer egy gyöngyszemet találtam, s attól kezdve nem volt se éjjelem, se nappalom. Folyton attól rettegetem, hogy ellopják tőlem, pedig nagyon drágán szereztem, véresre karmolták a kezem, s csomóban tépték ki a hajam, mire végképp az enyémmé lett. Gyűrűből vagy fülbevalóból eshetett ki, apró, fényes szemecske volt, éppen a lábam előtt csillogott egy repedésben. Arról a gyöngyszemről rengeteget gondolkoztam. Egy egész történetet találtam ki, amin aztán állandóan javítottam. Még álmodtam is vele, mígnem egy reggel arra ébredtem, hogy eltűnt. Soha nem került elő, a szívem majd' megszakadt a bánatba. Senkire sem tudtam úgy ránézni, hogy ne jutott volna eszembe, talán ő vette el a kincsemet. Hát ilyenek történtek velem. Egyik rossz a másik után. A konyhán volt egy asszony, olyan csúnya, a hideg is kilelt tőle, ha megláttuk. Háta púpos volt, az arca vörös, az orra, mint a karvalyé. Annyira előttem van a képe, mintha az imént ment volna át a szobán. Erről az asszonyról elterjedt, hogy boszorka, és az ördöggel cimborál. Volt úgy, hogy eltűnt egy gyerek, senki sem tudta, hová, az egyik nap még ott volt, másnapra még a nyomát is eltüntették. Rettegtünk, ha a konyhára osztottak be minket, mert azt beszélték, ez az asszony tünteti el a gyerekeket, hogyne féltünk volna. Az egyik nap én kerültem sorra. Behúzott nyakkal pucoltam a zöldséget, fél szemmel pedig az asszonyt figyeltem. Senki más nem volt rajtunk kívül a konyhán, hozzám egy szót nem szólt, magában viszont állandóan motyogott valamit érthetetlenül. Leginkább varázslószövegnek gondoltam, s valahányszor a hátam mögé került, elfogott a remegés a réműlettől. Csúnya téli idő volt, s akkora köd az utcán, hogy ha kinyitották az ajtót, betódult

a konyhába, és összekeveredett a fazekakból felszálló gőzzel. Az asszony ki-be járt az ajtón, hol vizet loccsintott az udvarra, hol a szemetet hajította a ház mögé. Egyszer már olyan soká elmaradt, hogy nem tudtam mire vélni, odalopakodtam az ablakhoz, és kilestem, hátha meglátom, de csak a gomolygó ködöt láttam. A következő pillanatban kicsapódott az ajtó, és egy fekete ruhás férfi állt a küszöbön. Mozdulni sem tudtam, teljesen biztos voltam benne, hogy az ördögöt látom, aki értem jött, mert az asszony eladott neki. A férfinak borostás arca volt és sötét tekintete, nem szólt, csak tátogott, és a kezével hadonászott, a torkából meg olyan hangok jöttek ki, mintha öklendezne. Nem tudom, meddig álltam kővé dermedve, egyszerre csak azt éreztem, hogy valami meleg folyik végig a lábamon, hiába akarom visszatartani. Végül előkerült az asszony, láthatóan örült az embernek, ugyanúgy tátogott és mutogatott neki, majd előhozott egy tálat a kamrából, amiben nyers hús vöröslött. Ahogy bepakolta a zsákba, végigcsöpögött a vér a padlón. Az ember a hátára vetette a zsákot, és elment, én pedig el sem akartam hinni, hogy megmenekültem. Az esti sorakozónál hiányzott egy lány. A mellettünk lévő szobában lakott, de csak pár hete érkezett, nem tudtunk róla semmit. Senki sem tudta, mikor mehetett el, nyilván elvitte valaki, de én aznap este vérfagyasztó történetet meséltem a sötétben. Elmondtam, hogy láttam magát az ördögöt, láttam, hogyan adja oda neki az asszony annak a lánynak a szívét egy szatyorban, aztán hogyan tűnt el kénköves bűzt hagyva maga után. Megver érte az isten, szidott másnap az egyik gondozónk, megver az ilyen beszédért, fenyegetett, de én nem hallgattam rá, már magam is elhittem, amit meséltem, és attól kezdve azért imádkoztam, nehogy én legyek a következő áldozat. Gyakran képzelődtem, hogy látom újból azt a fekete ruhás embert, egyszer még a fürdőben is, mintha nyúlt volna felém az egyik saroknál, aztán eltűnt a gőzben. Álmodtam is vele, egy hosszú úton mentem, és a fekete ruhás mindig pár lépéssel előttem járt, az egyik kezével integetett, biztatott, hogy menjek utána. A legszörnyűbb az volt, hogy nem akartam, mégis mentem, mintha kötélén húzott volna maga után. Valahányszor megbetegedtem, márpedig ez gyakran előfordult, biztos voltam benne, hogy meghalok, és akkor a fekete ruhás fog elvinni. Így éltem. Amikor nyolcesztendőss lettem, nagy fordulat történt az életemben, az egyetlen jó, ami megesett velem. A házba egy nő érkezett, rögtön látszott, hogy úriasszony, mert úgy vonult végig az ebédlőn, mint egy hercegnő, a gondozók meg majd' földig hajoltak, azt se tudták, hogy kedveskedjenek neki. A hölgy ajándékokat hozott, a szegény kis árváknak, mondta, és megparancsolta, hogy az egyik kosarat azonnal osszák szét közöttünk. Finomabbnál finomabb sütemények voltak a kosárban, soha még hasonlót sem ettünk. Miközben faltuk a cukros, habos csodákat, a hölgy fel-le járkált köztünk, néha elővette zsebkendőjét, és felitatta kigördülő könnyecskéit. Némelyikünknel megállt, és olyan sokáig nézett az arcunkba, hogy elszégyelltük magunkat. Amikor elment, különös, édeskés illatot hagyott maga után. Este arról ábrándoztunk, milyen lehet szép, gazdag úrinőnek lenni, hintón járni, selyemágyban aludni. Hát másnap ebéd után összeszedették velem a holmimat, és azt mondták, menjek le a konyhába, ott várjak. Na, gondoltam, végem van, most meglesz az, amitől annyira félek. A konyhában nem volt senki. Lekuporodtam egy székre, és remegve néztem az udvari ajtót, mikor lép be rajta az ördög. Aztán bejött az egyik gondozó, és intett, hogy menjek vele. A hátsó udvaron át jutottunk ki az utcára, ott átadott egy ismeretlen lánynak, és egy szó nélkül visszasietett a házba. A lány kendőt terített a vállamra, és feltett az ott várakozó hintóba, majd ő is utánam mászott. Hajts, kiáltott ki a kocsisnak, és eligazgatta vállamon a nagykendőt. Mindjárt ott leszünk, mondta még, és én dermedten

vártam, mi történik velem. Az árvaház pedig örökre eltűnt, a fürdővel, a félszemű asszonnyal meg a konyhai boszorkával együtt, s már csak álmaimban futottam ész nélkül a fekete ruhás ember elől, és reggel, ha felébredtem, nem kellett rettegnem, mi vár rám aznap. Mostanában gyakran gondolkodom arról, vajon ki vagy mi alakította a sorsomat ilyen kegyetlenül? Mintha még a jó is csak azért történt volna meg velem, hogy utána még jobban fájjon a lelkem.

Az árvaházból egy gazdag kúriába kerültem. Az a hölgy vett magához, aki az ajándékokat hozta. Egy szállodában várt rám, és amikor meglátott, elsírta magát. Vigye, Erzsit ezt a kis árvát, és fürdesse meg, mondta a lánynak, aki hozott, a ruhák ott vannak a díványon. Soha addig még engem senki meg nem fürdetett. Illatos vízben merültem el, aztán puha, meleg ruhát kaptam. Kér uzsonnát?, kérdezte Erzsit, én meg nem tudtam, mi az. A hölgy később maga mellé ültetett, és megfogta a kezem. Holnap elutazunk, mondta, a hegyek közé viszlek, ott fogunk élni, jó lesz? Nézttem rá ámulva, és semmit nem értettem, csak annyit, hogy nem kell visszamennem az árvaházba. Nagy jót tett magával a nagysága, magyarázta Erzsit, kivette arról a szörnyű helyről, és gyerekének fogadja. Majd hívnia is úgy kell, hogy mama, sírta el magát ő is, de nem mondta el, miért sír mindenki, ha rám néz. Később tudtam meg, mi történt. Hogy meghalt a hölgy gyereke és a férje is egy balesetben. Ha nem hinném azt, hogy az öngyilkosság bűn, mesélte egyszer, amikor már nagyobb lány voltam, megöltem volna magam. Így azonban tovább kellett élni, de hát hogy élhettem volna tovább a gyermekem nélkül? Majd' belebolondultam a bánatba. Aztán valaki azt mondta, vegyek magamhoz egy gyereket. Emlékeztetél a kislányomra, nézett tűnődve, de nem azért választottalak téged. Volt valami a szemedben, ami megrendített. Úgy éreztem, ha nem hozlak el, elpusztulsz hamar. Így lett nekem kedves mamám egy gazdag, szomorú hölgy, akit Editnek hívtak, és soha nem láttam mosolyogni. Szinte mindent neki köszönhetek. Amikor magához vett, olyan voltam, mint egy kis állat. Még tükörbe is nála néztem először, addig csak az ablaküvegben nézegettem magam. Tanító járt hozzám, meg egy francia kisasszony, aki megmutatta, hogyan kell mozogni, viselkedni. Utaztunk is sokat, de egyedül egy lépést sem tehettem. Rab voltam itt is, mint az árvaházban, de nem zavart, nem tudtam, hogy másként is lehetne. A haláltól továbbra is félttem, s ez a félelem megnyomorította az egész életemet. Hogy van az, hogy nem éreztem meg, milyen soká fogok élni, amikor pedig annyi mindent megéreztem? A mamával igen nagy csendben éltünk. Vendégeket nem fogadott, s az utazások alatt sem ismerkedtünk senkivel. Nekem sokat magyarázott, mesélt a lányáról, ha hasonlítottam rá valamiben, azért, ha nem, azért emlegette. Ida nem szerette a főzelékeket, Ida még nyáron is fázott, Idának kényes volt a bőre, ezt Ida is nagyon kedvelte, ilyeneket mondott, és én lassan megismertem Idát, mintha a testvérem lett volna. Utazás közben bejártuk azokat a helyeket, ahol együtt voltak. Gyönyörű helyeken jártunk, sosem hittem volna, hogy léteznek ilyen vidékek. És mindenütt gazdag szállodákban laktunk, különleges ételeket ettünk. Bejártuk egész Olaszországot. Az én Idám nagyon szeretett itt, magyarázta, minél délebbre mentünk, annál jobban tetszett neki. Istenem, sóhajtozott máskor, soha nem hittem, hogy minket valami baj érhet. Úgy éltünk, mint a legboldogabb emberek a földön. Ida jó volt és ártatlan. Miért születik meg vajon az, aki olyan hamar elmegy, mint ő, töprengett hangosan, de én nem tudtam neki választ adni. Arra is rájöttem, nem kíváncsi a válaszomra, úgy beszél előttem, mintha csak magában lenne. Sok furcsaság volt a kapcsolatunkban. Például soha meg nem érintett. Tudtam, hogy mindig a lányára gondol, mégis úgy éreztem, a szeretete nekem is szól. Meg-

kaptam Ida ruháit, úgy kellett viselnem a hajam, mint Ida viselte, s mindez természetesnek tűnt, nem volt benne semmi ijesztő. Mindenhez hozzányúlhattam, csak a zongorához nem. Azt mondta, az Ida ujjainak a nyomát őrzi. Időnként felnyitotta, és a billentyűk fölé tette a kezét, mint mikor tűz fölé tartjuk melegedni. De meg sosem érintette, csak állt ott, és csendben sírdogált. Én ilyenkor úgy néztem félre, mintha valami illetlen dolgot látnék. Erzsivel más volt. Ő gyakran megölelt, úgy szorított magához, hogy levegőt is alig kaptam. Jöjjön csak, kis árvám, mondogatta, és folyton etetni akart. Nekem meg olyan csöpp gyomrom volt, nehezen szoktam hozzá a nagyobb adagokhoz, de mohó voltam, így gyakran kaptam gyomorrontást. Egyébként is sokat betegeskedtem, olyankor Erzsí ápolott egészen sajátos módon. Amit az orvos felírt, mindig kihajította, aztán elővette a füveit, és megitatott a teáival, borogatást tett a homlokomra, melleimre, ha köhögtem, fagyott disznósírral vastagon bekenet vászonnal tekert körbe, hasfájásnál fedőt melegített a hasamra, s mindemellé még varázslásokat is csinált. Csak azt teszem, amit nagyanyámtól tanultam, magyarázta, ő füves-asszony volt, sokakat meggyógyított a faluban. A nagyságának erről nem szólunk, figyelemztetett, még azt mondaná azzal az okos, tanult fejével, hogy butaság. Erzsí nagyon szerette az asszonyát, és féltette is, de az érzékenysége miatt mindig csóválta a fejét. Olyan élhetetlen szegény, sajnálkozott, hiába van meg mindene, ha élhetetlen. Hiába, nem parasztnak született, tette hozzá, mintha bizony ez igen súlyos fogyatékoság volna. Egyszer elvitt magával a falujába, akkor megértettem, miről beszél. Ruhákat meg vásznakat vittünk, amiket a kedves mama már kidobásra ítélt. Éppen aratás volt, az egész családja kint dolgozott a földeken. Égetett a nap rettenetesen, mindenki szótlanul dolgozott. Erzsí rögtön beállt közéjük, csak a cipőjét húzta le, zsebkendőjét a fejére kötötte, aztán meglocsolta vízzel. Engem is beállított markot szedni, de hamar elfáradtam, akkor beültetett az árnyékba a kisgyerekek közé. Úrilány lett magából, mondta, bárki volt is az anyja, a nagysága átformálta már. A fára embermagasságban valami kendőfélét kötöttek, abban aludt egy csöppség, a fa alatt, derékig érő gödörben játszott egy másik. Ők a legkisebb testvéreim, intett feléjük Erzsí, ringassa el, ha felébredne. Később odajött az anyja, és megszoptatta a gyerekeket, először a picit, aztán a másikat. Észrevette, hogy nézem, akkor rám nevetett. Étkesek nagyon, mondta, és sietett vissza a dolgára. No én akkor, életemben először elgondolkoztam azon, ki is lehetett az én anyám, de nem tudtam kitalálni, mert állandóan csak olyan anyát láttam magam előtt, mint Erzsí anyja, arról meg el nem lehetett képzelni, hogy magára hagyja egy gyermeket. Már alkonyodott, mire Erzsí elé állt, hogy induljunk vissza az állomásra. A rövidebb úton mentünk, át a temetőn. Én nem is vettem észre először, hogy temetőben járunk. Térdig ért a selymes fű, olyan volt, mintha elvadult kertben járnánk. A sírok is benőve fűvel. Ez a szegények temetője, mondta Erzsí, szép füves, csak most nagyra megnőtt. Ha vége az aratásnak, majd szépen lekaszálják. Itt fekszenek sorban a testvéreim, mutatott rá hat kis füves halomra egymás mellett. Dajkáltam mindet, sírta el magát, most meg itt vannak, itt várják a feltámadást. Megtörölte az orrát, és húzott magával, le ne késsük a vonatot. Egyszer egy szikra felgyújtotta az egész temetőt, mesélte, amikor kijöttünk, mindenütt szállongott a fekete pernye, de fekete volt itt minden, akár a pokolban jártunk volna. Azóta nő itt olyan szépen a fű. Később nagyon sokat gondoltam erre a temetőre, egy kicsit úgy, mint más az otthonára, annyira megtetszett nekem. A kripta, ahol a kedves mama halottai nyugodtak, iszonyú hely volt, sötét és hűvös. Mindig az volt az érzésem, hogy egyszer majd nem tudunk kimenni, s ott maradunk örökre a vaksötétben, ha tövig égtek a gyertyák. És

a ház is hasonlatos volt a kriptához, örökké lefüggönyözött ablakaival, csendes szobáival. Csak a szobámat szerettem igazán, a konyhát meg a kertet. A kerttel mostanában is álmodom sokat, hogy járok benne, vagy éppen ott ébredek. Egyszer, nem olyan régen, azt álmodtam, hogy valami zegzugos sötét folyosóban menekülök, mintha mindez a föld alatt lett volna. Nagyon félek, ki szeretnék már jutni, de valahányszor a kijárat felé mennék, egy hang visszaparancsol a szűk folyosóba. Végül hosszú idő után úgy érzem, megérkeztem, s valóban, senki nem tart vissza, boldogan megyek fölfelé, s egyszerre csak a régi kertben találok magam. Kimondhatatlan örömet érzem, még azután is, amikor fölébredtem, egész nap bennem volt, csak arra tudtam gondolni. Pedig hol van az már, de hol? Csupa olyan dologról gondolkozom folyton, ami már nincs. Fiatalon meg állandóan arról ábrándoztam, ami lesz vagy amit szeretnék, ha lenne. Aztán sosem úgy lett, ahogy vágytam. Kedves mama egy napon meghalt, s olyan hirtelen, ahogy nyáron beborul az ég, rám zúdult egyszerre az élet minden visszatartott rémsége. Mire felocsúdtam, eltűnt mindenki a közelemből, akitől valami melegséget kaphattam volna. Kiderült hamar, hogy nekem kedves mamához semmi törvény adta jogom nincs, hogy nem lett az törvényesítve, hogy én az ő fogadott gyermeke vagyok. Azt mondták, engem csak úgy kiloptak az árvaházból, s hogy ezért még valaki nagyon megfizet. Tizenkét esztendő voltam, amikor visszakerültem az árvaházba, persze nem ugyanabba, hanem egy másikba. Elvettek tőlem mindent, ami kedves mamától való volt. Rossz volt nagyon. Főleg, hogy már megszoktam egy szebb életet, most abból is semmi lett. Pár hónapig sínylődtem ott, mígnem kiadtak házhoz, de oda már nem gyerekek, hanem cselédnek kellettem. Annyit dolgoztattak, majd beleszakadtam. Ha nem bírtam, sírtam, meg Erzsire gondoltam, hogy ő bezzeg bírná. Egyik háztól a másikhoz kerültem, voltam vagy öt helyen öt év alatt, jó emlékem sehonnan nincs, és olyan se, ami meglepne, s nem hagyyna nyugodni. Utoljára egy kórházhoz vettek ki, nekem kellett feltakarítani a legszennesebb műtét után, aztán gyűjtöttem össze a mosnivalót, és vihettem a mosodába. Tizenhét éves voltam akkor, nem láttam egyebet magam körül, csak nyomorúságot, s ez aztán végig megmaradt. Ott ért a háború, ez annyiban kedvezett nekem, hogy ki kellett tanulnom mindazt, amit egy ápolónak tudnia kell. Meg abban is kedvezett, hogy így ismertem meg az uramat, de az is csak annyi volt. Egyik évben megismertem, másik évben feleségül vettem, a harmadik évben meg elesett valahol a Don-kanyarnál. Még abban az évben halott gyereket szültem. Kértem, ne mondják meg, mi lett, nem akartam tudni. Sosem gondoltam róla, ha mégis rám jött valami nyugtalanság, akkor azokra a kis füves halmokra gondoltam Erzsiek temetőjében. Akkor azt mondtam magamnak, annyi a nyomorúság, miért lenne épp nekem több jogom a jóhoz, mint másnak. Arra sosem gondoltam, hogy történhetett volna másként is az életem. A háború után is a kórháznál maradtam. Hasznomat látták, értettem én mindenhez. Legszívesebben azonban a haldoklóknál ültem, fogtam a kezüket, törölgettem a homlokukat. Szerettem nézni, amikor elmennek. Minél többet néztem, annál kevésbé féltem a haláltól. Csak az érdekelt, miért épp akkor leheli az utolsót az ember, miért nem egy perccel előbb vagy később. Soha nem jöttem rá, de lassan megbarátkoztam a halállal. Akkor már csak azokat az embereket sajnáltam, akik nem akartak elmenni. Olyan szörnyű volt a tusájuk s olyan értelmetlen. Hallgattam, mit mondanak még utoljára, kit szólítanak, hová mennének. Aki szólt, az mind valaki hozzátartozóját hívta, s menni is leginkább haza akart, és akkor mindig arra gondoltam, én vajon kit szólongatok majd, hiszen énnekem soha nem volt igazán senkim, s nem is vágyom sehová. Most már tudom, hogy nem volt igazam.

Minden ember életében volt egyetlen olyan hely s egyetlen olyan pillanat, amelybe visszavágyik. Nekem biztos Erzsiek rétje lesz az, nem is tudom, miért. Ma éjjel, félig ébren, félig álomban megéreztem a friss búza illatát, és nemcsak az illatát, de az ízét is, édeskés, tejes ízét a számban, pedig milyen régen történt, hogy így vertük el éhünket. Erre is Erzsi tanított. Virágot szedtünk a vetés szélén, búzavirágot, konkolyt, zsályát, s mit még, barangoltunk egyik dombtetőről a másikra, úgy hullámozgott az ott, mint a tengeri hullámok. Ilyennek gondolom a tengeri hullámokat, mondta Erzsi, én pedig csak helyeselni tudtam, hisz nemrég jöttünk meg kedves mamával egy utazásból, s hajónk úgy emelkedett és süllyedt éppen, mint Erzsiek határában a dombok gerincén a lovas szekerek. Ha szomjasak vagyunk, itt a szeder vagy a som, ha éhesek, akkor meg itt a búza, magyarázta Erzsi, amikor azon csodálkoztam, hogy bírják ki étlen-szomjan a parasztok gyerekei. Aztán megmutatta a csordakutat meg a barlangot is, ahová a meleg elől lehet elbújni, úgy vezetett körbe, olyan büszkén, mintha minden az övé lenne, és én el is hittem, hogy övé a végtelen föld és még kicsit az ég is, és sokért nem adtam volna, ha cserélhetek vele, mert szerettem volna otthon lenni legalább egy pillanatra. Mostanában egyre többet fekszem nyitott szemmel a sötétben, hallgatom az éjszaka neszeit, s várom azt az egyetlen pillanatot, amikor utoljára veszem a levegőt, és gyűjtöm a jeleket, ahogy kezeink között gyűltek a vadvirágok azon a régi nyári réten.

Vámos Miklós

A BÁRÓ A HOL TUD, SEGÍT

A kövér kisfiú bármit megtett volna, hogy a társai szeressék. Bár... társai nem voltak. Csak osztálytársai. Vitte a táskájukat. Odakinálta nekik a csokiját harapásra. Megírta helyettük a leckét. Agyafúrta sűgött, ha tudta a fölödött kérdésre a választ. Ha nem tudta, úgy tett, mintha sűgna. De hiába. Pontosan érezte, nem kell ő senkinek, s azt is, hogy kár volna panaszkodnia erről odahaza. Egyszer megpróbálta, ám az anyja kinevette: Beszélisz zöldségek, édes kisfiam, miért pont téged ne szeretnének?

Pont vagy nem pont, nem szeretnek! – rogyadozó térddel cipelte a fölismerés terhét, nem volt kivel megosztania. A nővére az egyetlen, akivel talán – csakhogy a nővére sem szerette. Ott parázslott ez a hiány minden félénk pillantásában és mozdulatában. Ha tett valamit, hogy valakit lekenyerezzen, kutyaszemmel figyelte a hatást. Egy-egy jó szóért vagy elismerő tekintetért éveket adott volna az életéből, ha ismerte volna ezt a kifejezést.

Elsőként iratkozott föl a nyári táborba, melyet a Karikás Frigyes Általános Iskola úttörőcsapata ezúttal Rudabányára szervezett. Aggódott, hogy nem fér be a keretbe, a felső tagozatosok előnyt élveznek telt ház esetén. Ő meg csak alsós, negyedikes. Nyugi, faszikám, mondta neki Bors, még sose volt telt ház a táborozáson. A kövér kisfiú nem bánta a faszikámat, rosszabbhoz volt szokva. De Bors, a hatodikos, aki rendszeresen verte őt a Köröndön, nem tévedett. A nyári tábor senkit sem érdekelt any-